

Poznań, dnia 5 lipca 2023 r.

Prof. dr hab. Hanna Paluszkiewicz
Wydział Prawa i Administracji
Instytut Nauk Prawnych
Uniwersytetu Szczecińskiego



Recenzja

Rozprawy doktorskiej magister Eweliny Kusowskiej - Olszewskiej
pt. *Stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w prawie dyscyplinarnym*
(Gdańsk 2023)

I. Uwagi ogólne

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska poświęcona została problematyce, która obecna jest od lat sześćdziesiątych XX wieku w piśmiennictwie polskim i ma swoje miejsce w judykaturze. Na temat postępowań dyscyplinarnych, jako rodzaju postępowań uregulowanych prawnie, jak i ich ukształtowania modelowego z odniesieniem do przepisów innych aktów prawnych, w tym zwłaszcza kodeksu postępowania karnego wypowiedziano się wielokrotnie, choć były to wypowiedzi, poza nielicznymi opracowaniami monograficznymi (m.in. prof. Z.Leońskiego, prof. R.Giętkowskiego) o charakterze przyczynkarskim. Ma rację Doktorantka stwierdzając, że nie było dotąd w literaturze przedmiotu kompleksowego opracowania poświęconego stosowaniu przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych. Jednak ostatecznie rozprawa mgr E. Kusowskiej – Olszewskiej, jakkolwiek tytułowo ograniczona do jednego niezwykle ważnego problemu (stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego), faktycznie stanowi obszerne studium wszelkich zagadnień ogólnych i szczegółowych będących w związku z szeroko pojmowaną odpowiedzialnością i postępowaniem dyscyplinarnym. To stwierdzenie ma w sobie element krytyki, bowiem rozprawa doktorska choć ciekawa i ważna dla uporządkowania zagadnień szeroko pojmowanego „prawa dyscyplinarnego” nie jest w dużej części poświęcona omówieniu zagadnienia będącego – zgodnie z brzmieniem tytułu pracy - jej istotą.

Jest to oczywiście pogląd, który czytelnik zweryfikuje już po lekturze całej rozprawy bowiem zagadnienie stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego jest oczywiście obecne także w rozdziałach I i II (szczegółowe uwagi w dalszej części

recenzji), jednak istocie zagadnienia poświęcono tylko kilkadziesiąt stron rozważań, zamieszczonych w rozdziale III *Odpowiednie stosowanie przepisów ustawy karnoprosesowej*.

Jak słusznie zauważa Doktorantka omówienie tytułowego zagadnienia wymagało pokazania szerszego kontekstu, którego ramy zakreślają pojęcie i charakter odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz wskazanie jej źródeł. Rzecz jednak w tym, by zachować należyte proporcje w prezentacji istotnych zagadnień, bądź też nadać inny tytuł rozprawie, która poświęcona jest w istocie wnikliwemu omówieniu także innych zagadnień związanych bardziej bądź mniej ściśle z problematyką dyscyplinarną. Zgłoszenie tej uwagi na wstępie recenzji jest wynikiem oceny tytułu pracy i zgodności zawartości merytorycznej rozprawy z nadanym jej tytułem. Badania jakie podjęła Doktorantka są bardzo szeroko zakrojone. Widać w nich, a zwłaszcza w sposobie ich prezentacji pogłębioną znajomość zagadnienia, jakim jest odpowiedzialność dyscyplinarna w najszerszym rozumieniu tego terminu. Wielość dostrzeżonych i wyznaczonych pól badawczych, którym poświęciła uwagę mgr E.Kusowska – Olszewska jest imponująca i z pewnością należy docenić rozmach z jakim Doktorantka podjęła się analizy problematyki dyscyplinarnej. Rzecz jednak w tym, że przy tak szerokim zamierzeniu badawczym, istota pracy jaką ma być wskazane w tytule rozprawy zagadnienie schodzi na dalszy plan, a tak nie powinno być. Ponieważ już we Wstępie Doktorantka sygnalizuje, że możliwe jest „*określenie uniwersalnego, jednolitego modelu postępowania dyscyplinarnego przy jednoczesnym zachowaniu i poszanowaniu autonomiczności poszczególnych środowisk, którego trzon opierać się miał na modelowych rozwiązaniach zaczerpniętych z Kodeksu postępowania karnego*” (s. 10) i ten wątek czyni podstawą dalszych rozważań, to wydaje się właściwe zaznaczenie go w tytule rozprawy doktorskiej, jest ona bowiem w istocie poświęcona temu właśnie zagadnieniu.

Praca jest bardzo obszerna, liczy bowiem ponad 730 stron tekstu, zawiera także wykaz skrótów (s. 3-8), Wstęp (s. 8-21), Opracowanie graficzne modeli postępowań dyscyplinarnych (s. 679-693), a także Podsumowanie (s. 607-735) i obszerny spis bibliograficzny (s. 735-783), zawierający ponad 330 pozycji piśmienniczych, 228 pozycji orzeczniczych oraz wykaz 140 wykorzystanych w pracy aktów prawnych. Jest to imponująca baza bibliograficzna, w pełni wykorzystana przez Doktorantkę, co wskazuje na ogrom pracy i rozległość prowadzonych badań. Rozprawa jest podzielona na cztery rozdziały, o bardzo zróżnicowanej objętości. Przyjęta konstrukcja rozprawy czyni ją

jednak trudną w odbiorze przez czytelnika. O ile rozdziały I-III o tytułach *Pojęcie i rodzaje postępowań dyscyplinarnych*, *Źródła prawa* i *Odpowiednie stosowanie przepisów ustawy karnoprosesowej* są o podobnej objętości, to już kolejny IV rozdział *Modele postępowania dyscyplinarnego*, jest nadmiernie rozbudowany, liczy bowiem blisko 400 stron z podziałem na 8 podrozdziałów. O omawianej w tych rozdziałach materii będzie mowa poniżej, jednak wypowiadając się w tym miejscu o strukturze rozprawy należy taki układ materii omawianej w ramach opracowania poddać krytyce.

Praca została napisana bardzo starannie. Od strony językowej może stanowić wzór dla innych opracowań, Doktorantka posługuje się profesjonalnym, ale bardzo klarownym językiem, jej wypowiedzi są jasne, zrozumiałe dla Czytelnika, wywód jest zawsze logiczny i uargumentowany. Czyta się tę pracę z przyjemnością, jaką daje obcowanie z dobrym prawniczym tekstem, którego zadaniem ma być całościowa prezentacja wybranego zagadnienia. Od strony redakcyjnej, technicznej praca nie budzi zastrzeżeń, instrumentarium wymagane dla prac naukowych jest na wysokim poziomie. Autorka rozprawy podjęła się też trudu graficznej prezentacji modeli postępowań dyscyplinarnych (s. 679-693), co potwierdza tylko doskonałe opanowanie badanej materii i umiejętność w miarę prostego przekazania odbiorcom najważniejszych modelowych elementów poszczególnych procedur dyscyplinarnych. Są one zaprezentowane w podziale na grupy podmiotowe (zawodowe), których postępowanie dotyczy, natomiast poszczególne modele postępowań dyscyplinarnych – z podziałem na elementy „dynamiczne” (podmiot ścigania, strony i ich pełnomocnicy, organy orzekające) oraz elementy „statyczne” (inicjowanie postępowania, stadia postępowania, czynności procesowe, czynności dowodowe, zagadnienia incydentalne). Należy zwrócić uwagę na błędne określenie poszczególnych grup zagadnień, wynikające być może z przyczyn technicznych, jednak pomyłone zostały tu elementy tzw. statyki i dynamiki postępowania. Z pewnością bowiem statyka odnosi się do elementów „stałych” w danym modelu postępowania, dynamika natomiast opisuje jego tok (ruch procesowy), a zatem takie elementy jak przebieg postępowania. Przyjęty podział analizowanej materii (tabela na s. 679), o ile nie jest pomyłką jest wadliwy, a w każdym razie nie odpowiada przyjętym w nauce procesu karnego założeniom. W pracy zamieszczono także szczegółowe schematy postępowania w poszczególnych postępowaniach dyscyplinarnych, prowadzonych w wydzielonych wcześniej grupach podmiotowych (zawodowych G 1- G 4). Mają one duży walor porządkujący i edukacyjny, w prosty sposób ukazują bowiem tok poszczególnych

czynności w poszczególnych modelach proceduralnych, obowiązujących współcześnie w polskim systemie prawa.

II. Metody badawcze i prezentacja wyników badań.

Odnosząc się do metod badawczych wskazanych przez Doktorantkę (s. 13), podkreślić należy wykorzystanie metody dogmatycznoprawnej, która posłużyła do analizy wybranych aktów normatywnych, wybranych judykatów oraz metodę „porównawczą-analogię”, która nie została bliżej objaśniona. We Wstępie swojej rozprawy doktorskiej mgr E.Kusowska-Olszewska wskazała omawianą w każdym rozdziale materię, a także usystematyzowała zagadnienia stanowiące przedmiot analiz nadając im postać hipotez szczegółowych (s. 14-17) oraz pytań badawczych (s. 19). Stanowią one pokłosie rozważań zaprezentowanych w rozdziałach I oraz II i mają prowadzić do weryfikacji hipotezy szczegółowej, iż *„postępowania dyscyplinarne stanowią odrębną od postępowania karnego grupę postępowań o charakterze represyjnym, w których przepisy ustawy karnoprosesowej winny być stosowane subsydiarnie, nie powodując zarazem przekształcenia ich w quasi – postępowanie karne”* (s. 19), co następuje w rozdziale III.

Bez wątplenia sama hipoteza główna o możliwości skonstruowania jednolitego modelu postępowania dyscyplinarnego w oparciu o instytucje karnoprosesowe jest interesująca i stanowi duże wyzwanie dla badacza. Doktorantka spostrzegła, że tego rodzaju intuicje badawcze były już prezentowane w literaturze przedmiotu. Sposób weryfikacji tej hipotezy dokonany przez Autorkę rozprawy jest jednak znacząco inny, dużo bardziej (a miejscami aż nadto) szczegółowy. Nie wszystkie bowiem rozważania, jakie podejmuje mgr E.Kusowska – Olszewska w swej pracy są niezbędne dla wykazania słuszności przyjętych przez nią założeń badawczych i weryfikacji hipotezy głównej. Duża część pracy, choć napisana ciekawie, z dużym znawstwem omawianych zagadnień i poparciem twierdzeń w bogatym piśmiennictwie i judykaturze, wydaje się jednak zbędna, zwłaszcza gdy za punkt odniesienia przyjmuje się tytuł rozprawy. Jak wcześniej wspomniano jest on bowiem ograniczony do jednego, choć bardzo ważnego i wymagającego zbadania zagadnienia tzn. ustalenia w jakim zakresie stosowane są i mogłyby być w potencjalnie jednolitym modelu procedury dyscyplinarnej, zastosowane odpowiednio (Autorka posługuje się określeniem „subsidiarnie”) przepisy Kodeksu postępowania karnego. Przy takim ujęciu jakie przyjęła Doktorantka mamy do czynienia

z nadmiarem informacji, które choć najlepszej próby, nie prowadzą jej bezpośrednio do założonego celu, wyrażonego tytułem rozprawy.

Jeśli, a tak należy chyba postrzegać założenia badawcze Autorki, celem jej badań było także zaprezentowanie szerokiego spektrum zagadnień połączonych z postępowaniem dyscyplinarnym na różnych szczeblach hierarchii ważności, jak też o zróżnicowanej sile i zakresie powiązań, to z pewnością cel ten został osiągnięty. Jednak w takim układzie – zasadnicze i tytułowe zagadnienie – gubi się w gąszczu innych omawianych zagadnień. Także w rozdziale IV, jak się wydaje najistotniejszym z punktu widzenia weryfikacji hipotezy głównej, uwaga Doktorantki poświęcona jest porównaniu regulacji prawnych kształtujących współczesne modele (odwzorowania) postępowań dyscyplinarnych, analizowanych w czterech grupach podmiotowych. Trzeba podkreślić, że ten zabieg wykorzystania dorobku prof. Z. Leońskiego jako swego rodzaju bazy dla ustaleń własnych jest bardzo udany. Zdecydowanie pozwala Doktorantce uporządkować rozważania wg pewnego z góry przyjętego schematu, co prowadzi do spójnej i logicznie poprawnej prezentacji zarówno każdego z omawianych modeli, jak i wskazania ich potencjalnych cech wspólnych, co z kolei stanowi krok w kierunku propozycji jednego, ujednoczonego postępowania dyscyplinarnego ukształtowanego z zastosowaniem przepisów ustawy karnoprosesowej stanowiącej wzorzec dla określonych instytucji procesowych, bądź też źródło logicznego uzupełnienia wyrażeń normokształtnych.

Reasumując wypada podkreślić, że badania Doktorantki nad różnymi modelami postępowań dyscyplinarnych współcześnie przewidzianych w polskim systemie prawa, przyniosły też skutek dodatkowy. Jest nim uporządkowanie skomplikowanej materii postępowań dyscyplinarnych, co – jak zauważa sama Autorka – może przyczynić się do wykształcenia się dobrych praktyk w takim postępowaniu, a także pozytywnie wpłynąć na poziom gwarancji procesowych uczestników takiego postępowania. Pozostaje jednak aktualne pytanie o to, co miało stanowić główny przedmiot badań prowadzonych na potrzeby dysertacji doktorskiej?

III. Uwagi szczegółowe

Tematyka obrana przez mgr E. Kusowską – Olszewską za przedmiot badań niewątpliwie wymagała usystematyzowania. Była wprawdzie omawiana, jak zauważa również Autorka dysertacji, w wielu opracowaniach naukowych, głównie artykułowych,

a także częściowo komentarzowych, jednak nie stanowiły one kompletnej prezentacji całego zagadnienia w ujęciu systemowym. Nie bez znaczenia dla oceny zasadności podjęcia badań i przygotowania rozprawy doktorskiej poświęconej zagadnieniu stosowania w postępowaniach dyscyplinarnych przepisów Kodeksu postępowania karnego, jest także aspekt praktyczny. Ma bowiem swoje odbicie w każdym postępowaniu dyscyplinarnym, w którym prawodawca wskazuje ustawę karnoprosesową jako źródło norm stanowiących „bazę” do wykorzystania (odpowiedniego zastosowania). Warte podkreślenia jest także to, że prowadząc swoje rozważania według ustalonego planu badań, Doktorantka nie traci z pola widzenia zagadnień stanowiących tło bądź wręcz ramy rozważań o postępowaniach dyscyplinarnych. Należą do nich kwestie pojęcia i charakteru odpowiedzialności dyscyplinarnej, jej przesłanek, uzasadnienia aksjologicznego norm dyscyplinarnych czy też sankcji dyscyplinarnych. Rozważania o źródłach prawa dyscyplinarnego uznać należy za poprawne, choć zbyt szczegółowe, z punktu widzenia tematyki pracy i założeń badawczych. Obszerność rozprawy doktorskiej nie zawsze jest jej zaletą. W przypadku recenzowanej pracy trudno oprzeć się wrażeniu, że Doktorantka chciała podzielić się z czytelnikiem każdą informacją, którą studiując dane zagadnienie powzięła. I pomimo to, że wiele fragmentów pracy zawiera interesująco zaprezentowane i dobrze uzasadnione odniesieniami do piśmiennictwa i judykatury wątki poboczne, to jednak należy je uznać za zbędne, stanowią bowiem dla czytelnika pewien balast utrudniający śledzenie wywodu w zasadniczym nurcie, wyznaczonym tytułem pracy. Taka szeroka perspektywa, w jakiej Autorka lokuje swoje szczegółowe analizy, wymaga dużej dyscypliny badawczej i zapewnienia dla prezentacji wyników badań odpowiedniej struktury rozprawy.

Doktorantka dostrzega, co wymaga pełnej aprobaty, potrzebę gruntownego przeanalizowania tytułowej problematyki, w celu rozważenia możliwości wykorzystania przepisów karnoprosesowych jako wzorca, czy też „budulca” (poprzez subsydiarne stosowanie) ujednoczonego modelu postępowania dyscyplinarnego wykorzystywanego dla wszystkich grup podmiotowych, dla których prawodawca taką dyscyplinarną odpowiedzialność przewiduje.

Warto zwrócić uwagę na ten aspekt porządkujący, bowiem mimo obszernego piśmiennictwa i judykatury, jaką poddała analizie Doktorantka, nie trudno dostrzec jedynie punktowe zainteresowanie poszczególnych autorów różnymi kwestiami związanymi wprost, bądź pośrednio z problematyką wykorzystania przepisów Kodeksu

postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych (tam, gdzie prawodawca takie wykorzystanie przewiduje). Nie podjęto się jednak dotąd, a co uczyniła przedmiotem swojej rozprawy doktorskiej mgr Ewelina Kusowska – Olszewska monograficznego opracowania problematyki jednolitego modelu postępowania dyscyplinarnego z uwzględnieniem wybranych instytucji lub rozwiązań karnoprosesowych.

W tej sytuacji podjęty przez Doktorantkę trud monograficznego opracowania tytułowego zagadnienia na tle i przy wykorzystaniu ustaleń innych niż tylko wynikające z wykładni przepisów ustaw ustrojowych zasługuje na aprobatę. Dodatkowo podkreślić należy perspektywę praktyczną, jaką niewątpliwie dostrzega Doktorantka dla swych badań. Taki zabieg pozwala Autorce w sposób udany odnaleźć – w wydawałoby się już dość dobrze opracowanej problematyce - wiele nowych nie opisanych dotąd kwestii, dokonać na ich podstawie nowych ustaleń, wskazać dotąd nie notyfikowane powiązania systemowe.

Zgłaszając uwagi do rozdziału I *Pojęcie i rodzaje postępowań dyscyplinarnych* należy podkreślić szczegółowe analizy zagadnień, które już były w piśmiennictwie analizowane i omawiane. Uwaga ta dotyczy zarówno kwestii ogólnych takich jak omówienie pojęcia odpowiedzialności prawnej oraz innych rodzajów odpowiedzialności. Wydaje się, że bez szkody dla zasadniczego (tytułowego) wątku badawczego Doktorantka mogła jedynie zasygnalizować różnorodność poglądów w kwestiach terminologicznych i wskazać, który z nich przyjmuje za własny punkt odniesienia w dalszych rozważaniach. Zastrzeżenia też (ze względu na tytuł pracy doktorskiej) budzi rozległość i zakres rozważań choćby dotyczących celów odpowiedzialności dyscyplinarnej, sankcji dyscyplinarnych czy też przesłanek tej odpowiedzialności. Jak już wyżej wspomniano, należy docenić rzetelność w omawianiu poszczególnych zagadnień, wsparcie ich poglądami prezentowanymi już w doktrynie, jednak z punktu widzenia rozprawy doktorskiej i jej celów, mają one jednak charakter wtórny, a przez to odwracający uwagę czytelnika od zasadniczego problemu badawczego. Trafne jest natomiast zamieszczenie w pracy rozważań dotyczących podmiotów odpowiedzialności dyscyplinarnej, pozostaje bowiem z ścisłym związkiem z dalszymi analizami poszczególnych ustrojowych aktów prawnych regulujących odpowiedzialność każdej z grup zawodowych. Decyzją Autorki jest natomiast miejsce zamieszczenia tych rozważań w strukturze rozprawy. Zwrócić

należy jednak uwagę, że mimo tytułu rozdziału, zapowiadającego omówienie rodzajów postępowań dyscyplinarnych, taka część rozważań nie jest w nim zamieszczona.

Odnosząc się do rozdziału II *Źródła prawa*, w którym Doktorantka zamieściła także rozważania o genezie i kierunkach rozwoju prawa dyscyplinarnego (s. 113-120), należy przywołać wyrażony wyżej pogląd o nadmiernej zakresowo analizie tej problematyki. Wszystko, o czym pisała w tym Autorka już zostało już w piśmiennictwie, a także orzecznictwie omówione, wystarczyło zatem odnieść się do tych ustaleń i kontynuować zasadniczy wątek badawczy.

Materia, którą Doktorantka poddała analizie w rozdziale III *Odpowiednie stosowanie przepisów ustawy karnoprocesowej*, stanowi istotny element oceny badań, jakie zostały zaplanowane w ramach rozprawy doktorskiej. Także i w tej części rozprawy Doktorantka nie uniknęła nadmiarowego (w ocenie recenzentki) przywoływania ustaleń i poglądów już wcześniej prezentowanych w doktrynie i piśmiennictwie. Czytając omawiany rozdział dysertacji ma się mieszane odczucia, z jednej bowiem strony jest tu klarownie zaprezentowany problem odpowiedniego stosowania przepisów (w tym także przepisów kodeksu postępowania karnego), z drugiej natomiast, razi wtórność zawartych rozważań, które w znacznej części stanowią przytoczenia poglądów innych autorów i nie mają waloru świeżości. Trzeba jednak podkreślić, że Doktorantka rzetelnie dokumentuje przytaczane poglądy, odsyłając czytelnika do wskazanej w przypisach literatury i orzecznictwa, a także wskazuje, które z nich podziela. Rozważania zawarte w rozdziale III prowadzą do zarysowania najistotniejszej z punktu widzenia tytułu (i tematu) pracy kwestii, a mianowicie, które z przepisów proceduralnych (procedury karnej, cywilnej czy też administracyjnej) mogłyby stanowić punkt odniesienia a nawet „budulec” dla modelu jednolitego postępowania dyscyplinarnego. Analizy prowadzone w tej części są interesujące i prowadzone zgodnie z najistotniejszymi elementami modelu procedury karnej, w tym możliwości dokonania w postępowaniu prawdziwych ustaleń faktycznych, które mogą stać się podstawą rozstrzygnięcia o odpowiedzialności dyscyplinarnej. Analiza zasady prawdy materialnej i jej realizacji w trzech, przyjętych za punkt odniesienia procedurach jest trafna, podobnie jak konkluzja, że z racji represyjnego charakteru postępowania dyscyplinarnego, a także potrzeby zapewnienia odpowiednich gwarancji obwinionemu, procedura karna wydaje się najlepszym wzorcem (s.226).

Bardzo ważna z punktu widzenia prowadzonych przez Doktorantkę badań jest kwestia analogii i jej stosowania. Wydaje się jednak, iż nie było potrzeby omawiania tego

zagadnienia na tle prawa cywilnego, administracyjnego czy też prawa podatkowego, bowiem przy założeniu (choćby w tytule rozprawy), że badane ma być wykorzystanie przepisów Kodeksu postępowania karnego, rozważanie innych gałęzi prawa w perspektywie możliwości stosowania w nich analogii wydaje się zbędne.

Jak należy założyć, istotą rozprawy są analizy i ustalenia zawarte w rozdziale IV *Modele postępowania dyscyplinarnego*, liczącym ponad 400 stron. O wątpliwościach co do poprawności konstrukcji rozprawy, w której wyodrębniono tylko cztery rozdziały, z których jeden jest wielokrotnie obszerniejszy niż wszystkie pozostałe razem wzięte, była już mowa, zatem w tym miejscu ocenie poddana zostanie zawartość merytoryczna tej części dysertacji.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na zagadnienia, które – jak należy rozumieć zamysł Doktorantki – mają stanowić elementy opisu modelu postępowania dyscyplinarnego. Są to jednocześnie wydzielone w strukturze rozprawy podrozdziały, kolejno zatytułowane: *Sposób inicjowania postępowania*, *Stadia postępowania*, *Uregulowanie sposobu dokonywania czynności procesowych*, *Przeprowadzania czynności dowodowych*, *Rozstrzygnięcie kwestii incydentalnych*, *Organy orzekające w postępowaniach dyscyplinarnych oraz ewentualny udział czynnika społecznego*, *Podmioty realizujące funkcje ścigania*, *Strony występujące w postępowaniu i ich przedstawiciele*.

Z zaproponowanym przez Doktorantkę układem i kolejnością omawiania poszczególnych elementów wyznaczających każdy model proceduralny (nie tylko postępowania dyscyplinarnego *sensu stricto* czy nawet *largissimo*) nie można się zgodzić. Chodzi bowiem o to jakie znaczenie dla określonego (nawet tylko pomyślanego abstrakcyjnie) modelu proceduralnego mają poszczególne zagadnienia. Układają się one w grupy zagadnień (w ujęciu normatywnym – instytucji procesowych) należących do tzw. statyki bądź dynamiki postępowania. Ten zaproponowany przez profesora M.Cieślaka i zaakceptowany przez procesualistów karnych układ materii należącej do procedury (w tym wypadku karnej, choć może mieć zastosowanie także i innych postępowaniach) doskonale opisuje model postępowania i może służyć do analizy różnych (bo wynikających z innych aktów ustrojowych) procedur dyscyplinarnych. Wyszukanie poszczególnych instytucji o podobnym kształcie normatywnym, funkcjach i celach w grupie analizowanych procedur dyscyplinarnych, jest z punktu widzenia metodyki badań słuszne, jednak aby pozwoliło na wyprowadzenie wniosków co do poszczególnych modeli już istniejących, jak i tego który może być modelem postulowanym jako możliwy do

zaakceptowania model ujednoczony, powinno następować w określonym porządku. Jeśli zatem poddać ocenie jakikolwiek model proceduralny, to należy zbadać jakie organy je prowadzą (realizują funkcje ścigania i orzekania), jakie są strony i inni uczestnicy tego postępowania, jakie są stadia tego postępowania, jak jest ono inicjowane na poszczególnych etapach, jakie mogą być dokonywane (i przez kogo) czynności w ramach procedury, w szczególności zmierzające do uzyskania i przeprowadzenia dowodów czy też kontroli wydawanych w toku postępowania orzeczeń. Nie bez znaczenia dla każdego modelu są zasady, wg których jest on zorganizowany – one bowiem są wyznacznikami tego modelu w tym sensie, że każda przewidziana w nim instytucja procesowa (sensu largo) stanowi emanację, którejś z zasad (jawności, skargowości, kontradyktoryjności, legalizmu, zasady prawdy, zasady bezpośredniości, dwuinstancyjności etc.). Te kwestie może czytelnik odnaleźć w tekście dysertacji, ale są one niestety przysłonięte prezentacją fragmentów tekstów aktów prawnych, poddawanych analizie.

Sposób w jaki Doktorantka analizuje niemal wszystkie (!) polskie ustawy ustrojowe, przewidujące współcześnie postępowania dyscyplinarne dla poszczególnych grup podmiotów, jest zupełnie inny, a jednocześnie nie znajduję w pracy wyjaśnienia z jakich przyczyn ten porządek badania jest inny niż tradycyjnie przyjmowany przy analizie modeli proceduralnych. Miałoby to uzasadnienie, jeśli za punkt odniesienia dla propozycji stworzenia jednolitej procedury dyscyplinarnej przyjmowany jest model procedury karnej, mający swoje źródło w Kodeksie postępowania karnego.

Cały rozdział IV poświęcony jest analizie unormowań w wybranych ustawach i aktach doń wykonawczych. Analizowane są także wybrane orzeczenia, które w ocenie Autorki miały wpływ na wykładnię przepisów dyscyplinarnych. Ta część rozważań jest w istocie prezentacją aktualnego stanu prawnego w obszarze „prawa dyscyplinarnego”. Doktorantka wykonała ogromną pracę poddając każdą ustawę wnikliwemu badaniu pod kątem wybranych elementów strukturalnych analizowanego modelu postępowania. W ten sposób uzyskała materiał normatywny, który kolejno poddała badaniu poszukując wspólnych elementów w poszczególnych procedurach, które mogą po odpowiednim ujednoczeniu (zunifikowaniu) stanowić bazę dla nowego i wspólnego dla wszystkich podmiotów ponoszących odpowiedzialność dyscyplinarną postępowania.

Wywody Autorki w ramach poszczególnych wyodrębnionych strukturalnie części są logicznie ze sobą powiązane, spójne i prowadzą czytelnika przez wszystkie istotne dla tematu pracy zagadnienia.

W wyniku przeprowadzonych przez mgr E. Kusowską – Olszewską badań nie został jednak przez nią stworzony ani nawet zaprojektowany model jednolitego postępowania dyscyplinarnego. Przyczyny tego stanu rzeczy, jak i ograniczenia, na które Doktorantka napotkała prowadząc swoje badania, zaprezentowane zostały w obszernym Podsumowaniu, które stanowi z jednej strony przypomnienie założeń badawczych, omówionych we Wstępie rozprawy, z drugiej natomiast jest zbiorem ustaleń, jakie w wyniku szerokich analiz, zwłaszcza zamieszczonych w rozdziale IV, Autorka rozprawy poczyniła. Warto zwrócić uwagę na ograniczenia badawcze i ich przyczyny, których Doktorantka upatruje w zmianie stanu prawnego w obrębie poszczególnych aktów ustrojowych regulujących kwestie dyscyplinarne w wyznaczonych grupach podmiotowych, przy czym zmiany te – co jest trafną konstatacją- doprowadziły do dalszego zróżnicowania procedur dyscyplinarnych, zarówno pomiędzy badanymi grupami, jak i w ich obrębie. To z kolei, z czym należy się zgodzić, prowadzi do zmniejszenia szans na utworzenie w przyszłości jednolitego modelu postępowania dyscyplinarnego.

Ważnym ustaleniem i wnioskiem z badań mgr E.Kusowskiej – Olszewskiej jest twierdzenie o możliwości, a także celowości (z uwagi na represyjny charakter i zapewnienie gwarancji procesowych) uczynienia przepisów Kodeksu postępowania karnego wzorem dla potencjalnego modelu procedury dyscyplinarnej właściwej w swej zrębowej postaci dla wszystkich podmiotów, dla których prawodawca odpowiedzialność taką przewiduje. To ważny wniosek, należycie uargumentowany i znacząco zwiększający stan wiedzy o normatywnych podstawach postępowań dyscyplinarnych, a nawet szerzej rzecz ujmując – o prawie dyscyplinarnym w Polsce. Odnośnie do tej kwestii, wypada podkreślić, że Doktorantka uznaje zbiór aktów prawnych – ustaw, a także aktów niższej rangi za nową gałąź prawa, nazywając je prawem dyscyplinarnym. Jest to rzeczywiście pewna sfera, wyznaczona normatywnie wieloma aktami prawa, obrosła orzecznictwem i piśmiennictwem, którą można wyodrębnić dla celów porządkowych przyjmując jakieś ujednolicające ten zbiór norm prawnych kryterium. Problem jednak w tym, że większość aktów prawnych, w których zawarto przepisy „dyscyplinarne”, zarówno o charakterze materialnym, jak i procesowym zaliczona jest do szeroko pojmowanego prawa administracyjnego, a zatem trudno uznać, że mamy tu do czynienia z nową gałęzią prawa.

Choć Doktorantka sama przyznaje, że osiągnęła zamierzone cele badawcze i znalazła odpowiedź na wszystkie postawione u progu badań pytania badawcze, trudno

się z nią nie zgodzić. Konkluzje rozprawy doktorskiej mgr E.Kusowskiej – Olszewskiej są trafne, stan wiedzy o procedurach dyscyplinarnych został powiększony, a kierunek dalszych badań (z uwzględnieniem należytego realizmu) dzięki jej pracy został wytyczony.

Doktorantka w pełni opanowała tzw. warsztat naukowy, wykazała zdolność gromadzenia i wykorzystywania w swych rozważaniach literatury z podstawowych dla przyjętej metodologii badań dziedzin prawa, trafnie i z dużą kulturą dyskusji naukowej przywołuje poglądy innych Autorów, przytacza wybrane judykaty i wykorzystuje je dla prezentacji określonych własnych tez.

Praca doktorska obejmuje w zasadzie aktualny stan prawny, choć nie zostało to wyraźnie wskazane poprzez Autorkę, a mnogość analizowanych aktów prawnych i być może także rozciągnięte w czasie badania spowodowały drobne niedoskonałości w tym zakresie.

Ogólna ocena recenzowanej pracy doktorskiej jest pozytywna. Sposób, w jaki rozprawa doktorska mgr Eweliny Kusowskiej – Olszewskiej została napisana wskazuje na głęboką wiedzę i swobodę Doktorantki w poruszaniu się zarówno w warstwie dogmatycznej, w sferze judykacyjnej, jak i znajomość praktyki w obszarze postępowania karnego i postępowań dyscyplinarnych. Doktorantka umiejętnie wyważa i łączy teoretyczny oraz praktyczny aspekt badanego zagadnienia.

Pozytywnie należy odnieść się do pogłębionej znajomości prawa karnego procesowego Doktorantki, a przede wszystkim do umiejętności dokonywania systemowych powiązań w obszarze tej gałęzi prawa i poglądów prezentowanych w orzecznictwie oraz doktrynie procesu karnego z obszerną regulacją prawną, odnoszącą się do postępowań dyscyplinarnych. Doktorantka wykazała także umiejętność klarownej i przekonującej argumentacji prawniczej.

III. Konkluzja

Recenzowana rozprawa doktorska pt. *Stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w prawie dyscyplinarnym*, prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną mgr Eweliny Kusowskiej – Olszewskiej w dyscyplinie nauki prawne oraz wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Tym samym spełnia wymogi ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.) w związku z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.), wobec czego wnoszę o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie Pani mgr Eweliny Kusowskiej – Olszewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.



Prof. dr hab. Hanna Paluszkiewicz